

[14] Pòster

El pòster, eina de comunicació científica

EL PÒSTER

En molts congressos, simposis, seminaris i altres activitats científiques i acadèmiques és molt freqüent la realització de **sessions de pòsters per mostrar els resultats d'una recerca** o un estudi o per comunicar qualsevol aspecte que tingui relació amb el tema de l'esdeveniment científic. En aquestes sessions, els treballs acadèmics, en comptes de ser exposats en forma de ponència o comunicació, s'expressen gràficament i es presenten al públic de l'acte acadèmic exposats en taulers, plafons o a les parets d'un lloc o espai determinat per l'organització de l'esdeveniment.

Exemple

El pòster, doncs, és la presentació gràfica d'un treball acadèmic o científic. En el pòster es comunica un treball d'investigació, els resultats d'una recerca, un estudi, un projecte, etc. combinant text i imatges (que poden ser gràfics, fotografies, etc.).

La finalitat última del pòster, com la de tota comunicació científica, és transmetre una determinada informació, però amb la particularitat que es fa d'una manera gràfica amb la intenció d'intentar **captar l'atenció de l'audiència** per poder-li comunicar aquesta informació. El pòster, com a mitjà d'expressió, hauria de poder transmetre la informació sense que hagués de ser explicat. Per això, el disseny, la disposició dels diferents elements, l'ús del color i del tipus de lletra tenen una importància cabdal, tanta com el missatge que es vol transmetre en si mateix, reflectit majoritàriament mitjançant text.

Es pot veure, doncs, que **el pòster és un mitjà d'expressió format per dos tipus d'elements:**

[1] Visuals: fotos, gràfics, plànols, dibuixos, etc. La funció dels elements visuals no és únicament il·lustrar, sinó contribuir a fer comprendre el missatge. Per això les imatges han de ser comprensibles, llegibles i clares.

[2] Textuals: els textos, que, a més de comunicar, en el pòster adquireixen una nova dimensió: funcionen com una imatge. El contingut textual també ha de ser organitzat visualment, ha d'estar disposat de manera que atregui la visió i la lectura de l'audiència. A causa de les dimensions limitades dels pòsters, els textos han de ser breus, concisos, han d'anar directament a allò essencial del missatge. Cal recordar que la finalitat de tota comunicació científica és transmetre una determinada informació de la manera més concisa i clara possible.

Un pòster científic és un mitjà de comunicació per transmetre coneixement mitjançant la combinació de llenguatge verbal i dades visuals.

LES SESSIONS DE PÒSTERS

Cada vegada és més freqüent en congressos, seminaris i altres activitats científiques, **dedicar un espai perquè els participants que vulguin hi penguin els seus treballs en forma de pòster i dedicar també un temps perquè els autors dels pòsters s'hi estiguin al costat per fer-ne una breu presentació oral** o per atendre les consultes, els suggeriments o les propostes del públic que s'hi acostava per llegir-los. En aquest sentit es pot afirmar que el pòster, doncs, combina les característiques de la presentació i de la comunicació oral.

En les sessions de pòsters acostuma a haver-hi **presentacions simultànies**, amb l'audiència que es desplaça o volta per l'espai dedicat a l'exposició dels pòsters. Quan un nombre de persones adequat es congrega davant d'un pòster, l'autor, si està previst en el programa de l'esdeveniment científic, en fa una presentació breu, d'entre 5 i 10 minuts. **Aquesta presentació té la particularitat que és més interactiva i informal que no pas una comunicació tradicional.**

És important, doncs, que el pòster tingui una presentació agradable, **ha de ser visualment atractiu per intentar captar l'atenció de l'espectador**. És molt habitual, en els actes que preveuen la presentació de pòsters, que s'hi presentin molts treballs, que queden tots exposats en una sala, a vegades durant tots els dies que dura l'acte o altres vegades durant unes hores. El que pretén l'autor d'un treball que s'exposa és que sigui vist pel major nombre de persones possible. Per tant, cal prestar molta atenció al disseny del pòster, als seus elements gràfics. **No obstant això, el més important és el missatge que es vol transmetre.** Un cop el visitant s'ha sentit atret visualment pel pòster, és important que entengui la informació. Així, doncs, la gramàtica i els recursos lingüístics també són essencials. No és aconsellable dissimular un mal contingut o una informació deficient amb molts efectes artístics.

Actualment, per al públic especialista, són molt freqüents **les presentacions virtuals de pòsters per Internet**. En aquestes sessions, els autors preparen els pòsters i es publiquen en un lloc determinat a la Xarxa. L'audiència, en comptes de desplaçar-se per un espai on s'exhibeixen els pòsters, els analitza en línia. La discussió sobre els treballs o la presentació es pot fer aleshores en fòrums de discussió electrònics.

Les sessions de pòsters són dinàmiques, interactives, informals; el presentador s'ha d'adaptar constantment a l'audiència.

LA PRESENTACIÓ ORAL DEL PÒSTER

Com ja s'ha esmentat, alguns esdeveniments científics que preveuen la mostra de pòsters dediquen alguna sessió a la presentació oral.

Tot i que fer un discurs oral és complex i cal una bona preparació, **la presentació oral del pòster presenta alguns avantatges** respecte, per exemple, a les conferències o les comunicacions:

[1] Acostuma a ser molt **més interactiva amb l'audiència**. Mentre que, per exemple,

en les comunicacions el torn de preguntes es reserva per al final de la intervenció del ponent, en una presentació oral d'un pòster pot haver-hi un contacte més individual, informal, animat, amb l'audiència. L'autor o el presentador del pòster s'adapta constantment a la seva audiència; la discussió entre investigadors és més directa.

[2] El pòster mateix esdevé un **suport visual** que ajuda el ponent a seguir el fil conductor i a captar l'atenció de l'audiència i alhora ajuda l'audiència a entendre més fàcilment el missatge.

Hi ha realment poques persones que tinguin el do de pronunciar discursos excepcionals i captivar l'audiència només amb les paraules. Si no es té aquest do, s'haurà de suplir amb una bona preparació. A més del coneixement del tema, que se suposa que l'autor del pòster ja té, **el discurs s'haurà de preparar i assajar prèviament** a consciència.

Ampliació de continguts

És fonamental **evitar la improvisació**, ja que pot provocar desordre mental; només es pot reservar per als oradors experts. Tampoc **no és recomanable memoritzar tot el discurs**, perquè implica molt temps de preparació i l'orador corre el risc de quedar-se en blanc, **ni llegir-lo**, perquè fa que els discursos siguin monòtons, no espontanis ni directes.

Per compondre el discurs, cal aplegar tot **allò que es vol dir i ordenar-ho d'una manera lògica**. En aquest moment cal plantejar-se què aporta de nou el treball i què pretén mostrar; cap on s'ha de focalitzar el discurs, és a dir, cap on es vol centrar l'atenció del públic; què pot interessar realment l'audiència; quin nivell de coneixements té l'audiència; quines preguntes o quins dubtes es poden suscitar; les transicions entre els diferents apartats i com es lliguen, etc.

El contingut del pòster i el de la presentació són els mateixos, però és preferible que s'estructurin de manera diferent i que en la presentació oral no s'aprofundeixi en detalls, entre altres raons perquè els oients, si volen, ja poden llegir el pòster més detingudament, i segurament l'autor al llarg de la sessió podrà aclarir els aspectes que calgui i aprofundir-hi.

La millor **estructura per a la presentació oral** d'un pòster és preveure una **introducció**, un **nus** i unes **conclusions**. Es tracta d'una estructura més senzilla que la del pòster, com es podrà veure més endavant.

El que s'ha d'aconseguir en la **introducció** és **captar l'atenció del públic** amb unes poques frases, explicant quin ha estat **el punt de partida del treball i quins resultats es pensava aconseguir**. Es pot fins i tot avançar ja alguna conclusió, ja que això pot ajudar a interessar l'audiència pel que es pretén mostrar.

Ampliació de continguts

S'ha de pensar que la introducció és el moment en què gairebé tothom escolta, per la qual cosa s'ha d'intentar ser clar i evitar que l'audiència es pugui sentir desconcertada

o perduda des del primer moment.

És potser la part que cal preparar més intensament. Moltes vegades només caldrà memoritzar la introducció, perquè és el moment en què els nervis es manifesten més.

En el **nus o desenvolupament de la presentació** s'hi exposen les **hipòtesis, els mètodes i els resultats de la recerca**. És la part que ocupa més temps i en la qual probablement baixarà el nivell d'atenció de l'audiència.

Ampliació de continguts

Per facilitar la comprensió del públic, el millor que es pot fer és **dividir el desenvolupament en diferents parts**, prestant molta atenció a les transicions i els enllaços entre aquestes parts. Per mantenir l'interès de l'audiència és útil anar introduint conclusions al final de cada apartat o elements que puguin predir el resultat final. S'ha d'aconseguir que els oients participin en el raonament, que puguin treure conseqüències del que es diu i es puguin anticipar al que vindrà després.

En aquesta fase **no cal explicar absolutament totes les dades** ni tots els detalls de la recerca, perquè això sens dubte cansaria el públic. Per tant, cal haver seleccionat abans quina informació bàsica es necessita perquè l'audiència entengui el resultat final i quins detalls poden ser obvis o superflus. En aquest sentit, serà útil saber quin nivell de coneixements sobre la matèria té l'audiència.

En el **desenllaç, es recullen les conclusions** que s'hauran anat avançant i s'hi afegeixen les que calguin. Com en el pòster, les conclusions són la part més important de la recerca i és potser l'únic que interessarà la majoria de l'audiència. **Cal tenir molta cura en la presentació de les conclusions perquè és la part que el públic recordarà més del nostre treball.**

Es pot acabar la intervenció agraint l'ajuda que s'ha rebut d'altres persones o institucions i posant-se a disposició del públic per aclarir els punts que poden haver quedat confusos o aprofundir-hi.

Mentre es prepara el pòster s'ha de **preveure si cal material de suport** per a la presentació: fotocòpies per repartir entre l'audiència, transparències, diapositives, canó de projecció. Cal tenir en compte, però, que les presentacions de pòsters acostumen a ser breus i que normalment no cal aquest material de suport, ja que el pòster en si mateix, com ja s'ha dit, és un element de suport visual.

Ampliació de continguts

Altres aspectes que cal de tenir en compte en la preparació de la presentació oral són:

- [1] Els **exemples, anècdotes**, etc. amb què es pot il·lustrar el contingut.
- [2] Les **preguntes retòriques** que es pot plantejar a l'audiència. En les preguntes retòriques no s'espera cap resposta i poden ajudar a atreure l'atenció dels oients i fer-los partícips dels raonaments que s'exposen.
- [3] El **temps** que es dedicarà a cada part de la presentació.
- [4] Els temes que es poden utilitzar per **dinamitzar la discussió del torn de**

preguntes, si és que n'hi ha un de previst.

[5] Qüestions espacials: en quin espai es farà la presentació, si es disposarà de prou espai per moure's, on es col·locarà l'orador respecte al pòster, etc.

L'**assaig** és potser la **fase més important de la preparació**. És recomanable escriure completament el discurs que es vol pronunciar -o si més no un esborrany o un esquema complet, preveient les transicions entre les diferents parts- i posteriorment practicar-lo. Com més ben assajada es tingui la presentació, més controlat estarà el nerviosisme que provoca el fet de parlar en públic i menys caldrà recórrer a la improvisació, amb el risc que això comporta de quedar-se en blanc.

Ampliació de continguts

Un primer assaig pot consistir a pronunciar el discurs en veu alta, per a un mateix. Una de les proves que dona més bons resultats és **enregistrar-se pronunciant el discurs**. Tot i que gairebé a ningú agrada escoltar-se, és una tècnica molt valuosa per **analitzar críticament la presentació**: es pot corregir la vocalització, millorar les transicions entre les diferents idees, adonar-se si s'abusa de crosses i sorolls (*mmm, ehm, oi?*) i intentar evitar-ho, comprovar si es parla massa de pressa, etc. Un cop familiaritzats amb el discurs, pot ser convenient assajar-lo davant d'altra gent, tant davant companys d'àrea de coneixement com davant de públic no especialista. Aquest darrer podrà ajudar a simplificar el discurs per fer-lo més intel·ligible i a fer èmfasi en aspectes a què un públic d'especialistes potser no prestaria atenció.

L'assaig serveix també per calcular quant es tarda a pronunciar el discurs. Normalment, el ponent té un temps limitat per a la presentació i és realment important que **s'ajusti al temps** que li concedeixen els organitzadors de l'esdeveniment.

Centrar el discurs en allò realment important és la clau per a l'èxit en una presentació oral, que consisteix bàsicament a captar l'atenció de l'audiència i mantenir-la fins al final.

ELS AVANTATGES I ELS DESAVANTATGES DEL PÒSTER

Hi ha molts mitjans de presentar els resultats d'una recerca: mitjançant la publicació d'un article en una revista especialitzada, la presentació d'una comunicació en un congrés, o bé elaborant un pòster i presentant-lo en un esdeveniment científic.

És convenient preguntar-se quins avantatges té presentar la recerca en forma de pòster i també quins desavantatges presenta, respecte a altres formes de comunicació.

Pel que fa als **avantatges**, els més importants són els següents:

[1] Si s'és un investigador jove, presentar pòsters pot ser una bona manera de començar a habitar-se a participar en congressos, simposis, etc. presentant-hi comunicacions. Si se n'ha de fer una presentació oral, la sessió de pòsters és més informal que no pas la comunicació en una sala davant d'una audiència més o menys multitudinària. Per tant, no és tan angoixant, provoca menys nervis.

[2] És molt probable també que, si es presenta el treball en un esdeveniment internacional, s'hagi de fer en anglès. El fet que sigui un mitjà de comunicació molt gràfic ajudarà en aquest sentit, així com el fet que la presentació oral no sigui un acte excessivament formal.

[3] Les sessions de pòsters **incrementen la participació i la interacció**. Sovint els pòsters estan exposats durant tot el temps que dura l'esdeveniment científic o almenys durant una bona part del temps. Això facilita que el públic tingui prou temps per llegir-los i estudiar-los i que posteriorment pugui dialogar o discutir amb l'autor sobre el contingut, intercanviar opinions, aclarir conceptes, etc. És a dir, les sessions de pòsters permeten un contacte directe amb l'autor.

[4] El pòster permet que el públic, **les persones que el llegeixen, assumeixin els continguts que s'hi expressen al seu ritme**, d'acord amb el coneixement que tinguin del tema. En les presentacions orals tradicionals és l'audiència la que s'ha d'adaptar a l'orador per mirar de seguir la seva exposició. Al mateix temps, l'autor es pot adaptar a cada espectador en particular, en funció del nivell de coneixement de la matèria, el ritme de lectura, etc.

[5] El pòster és un mitjà que **pot ajudar l'autor en la presentació oral**. El fet de tenir un guió de la intervenció —el pòster mateix— ajudarà l'autor a mantenir un ordre en el discurs i a evitar que un moment determinat no sàpiga com continuar; això li ocasionarà menys ansietat i l'ajudarà a sentir-se més segur. D'altra banda, el pòster, com a suport visual, pel fet de tenir imatges i gràfics, facilita la comprensió de l'exposició i ajuda l'audiència a retenir els conceptes.

[6] És un **mitjà d'expressió molt flexible**, es pot adaptar per a la comunicació de tota mena de recerques. D'una banda, les dades gràfiques permeten presentar molts tipus d'informació: estadístiques, informació visual, equacions i fórmules, etc. (en una comunicació tradicional, per comunicar aquests tipus de dades, es poden fer servir diapositives o transparències, però, tot i això, costaran més d'assimilar per l'audiència). D'altra banda, la part narrativa del pòster, les dades textuais, ajuden a aprofundir les dades visuals i a més proporcionen les conclusions i els punts principals, que és, al capdavall, el que l'audiència ha de retenir.

Tot i això, també tenen **desavantatges**, com ara:

[1] En els pòsters **les dades s'expressen d'una manera incompleta**, ja que es disposa d'un espai limitat. El llenguatge també ha d'encaixar en aquest espai limitat i moltes vegades es força. Això pot dificultar la transmissió de la comunicació.

[2] **El públic ha de tenir una actitud activa**, ha de fer un esforç per acostar-se al pòster, llegir-lo, estudiar-lo, interpretar els gràfics i les taules, etc. Això s'agreuja especialment en els casos en què els pòsters estan col·locats en llocs allunyats de la sala on es duen a terme les presentacions orals. A més, que els pòsters estiguin fixats en estructures verticals fa que la seva lectura sovint sigui incòmoda.

[3] A vegades també els horaris dedicats a la lectura dels pòsters (a primera hora

del matí o a última del vespre, durant les pauses) poden dificultar que el públic assisteixi a la presentació de la informació. A més, el temps dedicat a l'exposició del pòster en pot dificultar la lectura, sobretot si n'hi ha molts d'exposats. Així doncs, amb l'objectiu de facilitar la lectura dels pòsters i l'intercanvi entre l'audiència i els autors, els organitzadors de l'esdeveniment científic faran bé d'escollir el temps i el lloc adequats per a la sessió de pòsters dins del programa. Han de dedicar-hi el temps suficient i poden triar un lloc d'accés fàcil, amb prou llum i un ambient agradable. També podrien facilitar una llista dels pòsters, agrupats per temàtiques, i una còpia dels resums, per facilitar als participants l'accés als pòsters que els puguin interessar.

[4] Cal tenir en compte també que un pòster mal fet pot aconseguir el contrari de l'objectiu que es proposa: pòsters amb massa text i pocs elements visuals, massa carregats d'imatges o elements artístics, amb estructures textuais irregulars, amb una combinació inadequada de colors, amb massa espais en blanc, amb frases i paràgrafs massa llargs, sense encapçalaments ni títols, etc. no faran més que distreure l'atenció del lector i confondre la lectura del document.

[5] L'elaboració del pòster **requereix el domini de recursos addicionals**, a més dels que s'han de tenir per fer la pròpia recerca: programari de tractament d'imatges, programari d'elaboració de diapositives, algunes nocions de disseny (color, tipus de lletra, etc.), coneixement dels materials que serveixen per fixar el pòster, etc.

Les sessions de pòsters permeten l'intercanvi de punts de vista i afavoreixen la discussió d'una manera més dinàmica que altres formes de comunicació.